

نومرولوژی و آمایش دفاعی سرزمین ایران

وینس گل | دکتر مرتضی کریمی کردآبادی
دکتر سمیه بسادات شاه زیدی

موسسه چاپ و انتشارات
دانشگاه جامع امام حسین(ع)

۵۴۸

سری جغرافیا - ۳

سرشناسه	کرمی، مرتضی، ۱۳۳۵ -
عنوان و نام پدیدآور	ژئومورفولوژی و آمایش دفاعی سرزمین ایران/ تألیف مرتضی کرمی کردآبادی، سمیه سادات شاهزیدی؛ [به سفارش] دانشکده و پژوهشکده پیامبر اعظم (ص).
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه امام حسین (ع)، موسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۱۹۳ ص.
فروست	دانشگاه امام حسین (ع)، موسسه چاپ و انتشارات؛ ۵۴۸. سری جغرافیا؛ ۳.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۴۵۲-۵۶۶-۸
وضعیت فهرست ویسی	نیست
موضوع	زمین شناسی - ایران؛ Geomorphology -- Iran
موضوع	زمین شناسی ساختاری - ایران؛ Geology, Structural -- Iran
موضوع	آمایش سرزمین - ایران؛ Reclamation of land -- Iran
شناسه افزوده	شاهزیدی، سمیه سادات ۱۳۵۸ -
شناسه افزوده	دانشگاه جامع امام حسین (ع)، دانشکده و پژوهشکده پیامبر اعظم (ص)
شناسه افزوده	دانشگاه جامع امام حسین (ع)، موسسه چاپ و انتشارات
رده بندی کنگره	۱۳۹۷ ۴۳۸/الف ۹۴۴ B
رده بندی دیویی	۵۵۱/۴۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۵۱۵۳۶۸۷

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس برای ناشر محفوظ است.

- عنوان: ژئومورفولوژی و آمایش دفاعی سرزمین
- تألیف: دکتر مرتضی کرمی کردآبادی- دکتر سمیه سادات شاهزیدی
- طراح جلد: هادی بهادری
- ناظرین فنی چاپ: علیرضا رحیمی، سعید محمودی
- نوبت چاپ: اول (شهریور ۱۳۹۷)
- شمارگان: ۲۰۰ نسخه
- قیمت: ۱۸۰,۰۰۰ ریال
- نشانی: تهران، بزرگراه شهید بابایی، بعد از پل لشکرک، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، معاونت پژوهش و فناوری
- موسسه چاپ و انتشارات: تلفن: ۷۴۱۸۸۲۶۰ همراه: ۰۹۱۲۴۸۷۰۰۱۷ دورنگار: ۷۴۱۸۸۲۷۴
- مرکز پخش: تهران، میدان فردوسی، فروشگاه و نمایشگاه مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه جامع امام حسین(ع)

تلفن: ۸۸۸۳۹۲۹۷

سرآغاز سخن

دانش ژئومرفولوژی که یکی از رشته های علوم جغرافیایی است که در دو دهه اخیر تحولات چشم گیری را چه از نظر ساختاری و چه از دیدگاه تنوع موضوعی تجربه کرده است. این تنوع دامنه های به وسعت توریسم تا نظامی را در برمی گیرد و خود دلالت بر پویایی و کاربردی بودن این دانش در حل مسائل و مفید بودن آن در عصرماست.

برنامه ریزان و تهیه کنندگان برنامه های توسعه در ۵ دهه اخیر همواره توسعه را فرآیندی اقتصادی اجتماعی فرهنگی دیده اند ولی غفلت آنان از موضوع مهمی چون سرزمین آن ها را با ناکامی های متعددی روبه رو ساخته و لذا ضرورت این که بستر توسعه و مکانی که این فرآیند در آن باید تحقق یابد یعنی سرزمین یا نشستگاه آن در دستور کار آن ها قرار گرفته است. این رخداد اگرچه دیر شروع شده است، ولی تجربه میمونی است و امید می رود با ورود جغرافیدانان به عرصه آمایش سرزمین مشکلات عمومی که نظام جغرافیایی کشور در حوزه های جمعیتی، محیط زیست، آلودگی شهر، آب و خاک و... به وجود آمده کاهش و مرتفع گردد.

کتاب حاضر که تلاشی استودی در تعریف ژئومرفولوژی در حوزه دفاعی است البته ارزشمند است و بدون تردید بر اغنای ادبیات جغرافیایی ایران خواهد افزود به ویژه آن که فرماندهان نظامی ایران در هشت سال دفاع مقدس موخند که ویژگی های سرزمینی تا چه اندازه می تواند آن ها را در صحنه های نبرد یاری دهد. این تجارب تنها محدود به حوزه تاکتیک ها نشده بلکه در طیف سیاست های راهبردی دفاعی نیز، خوبی کارایی خود را نشان داده است. اینجانب تلاش های مولفان این کتاب را ارج نهاده و موفقیت روز افزون بر ایشان مسئلت دارم.

محمدحسین رامشت

پائیز ۹۶

پیشگفتار

طرح مقوله آمایش سرزمین در ایران به سال‌های پیش از انقلاب اسلامی بر می‌گردد و بررسی و تجربه مطالعات نخستین آن در دهه ۶۰ مورد توجه قرار گرفت. این تفکر در اواخر سال ۱۳۴۵ در موسسه اجتماعی دانشگاه تهران مطرح شد. ساماندهی و آمایش سرزمین ایران بسیار با اهمیت است و در تمام زمینه‌ها باید مورد توجه و بررسی قرار گیرد. یکی از این مسائل که می‌تواند جایگاه خاصی در این زمینه داشته باشد پرداختن به آمایش دفاعی سرزمین ایران است. ساماندهی و آمایش سرزمین ایران به خصوص با تفکر آمایش دفاعی سرزمین می‌تواند یکی از ابزارهایی جهت ساماندهی سرزمین در جهت مقابله با بحران‌های داخلی و خارجی، ایجاد تعادل منطقه‌ای، ایجاد هاله پیرامونی در نقاط برون مرزی و ... باشد.

بنابراین برای پیشبرد اهداف و تبیین جایگاه آمایش دفاعی سرزمین باید به شناخت عناصر و مولفه‌های سرزمینی و به گونه‌ای ارتباط عناصر و متغیرها با یکدیگر پرداخت. توجه به مسئله ساماندهی و آمایش دفاع ملی سرزمین ایران بیش از گذشته ضروری به نظر می‌رسد. هدف اصلی این کتاب رسیدن به آمایش دفاعی سرزمین ایران به عنوان یکی از اساسی‌ترین مسائل به عنوان ساماندهی مضارب سرزمین در جهت نیل به اهداف و استراتژی‌های توسعه دفاعی سرزمین است. بر این اساس باید ویژگی‌های ژئومورفولوژی سرزمین را به خوبی بررسی و مطالعه کرد. با توجه به این درگاه می‌توان نتیجه‌گیری و تصمیمات مهمی در استراتژی توسعه دفاعی سرزمین ایران به عمل آورد.

مرتضی کریمی

سمیه‌سادات شاه زیدی

پاییز ۹۶

۱۹.....	فصل اول تعاریف و اهداف
۲۱.....	مبانی نظری ژئومرفولوژی کاربردی در آمایش و مدیریت سرزمین
۲۱.....	تعریف و اهداف ژئومرفولوژی
۲۱.....	تعریف و اهداف آمایش سرزمین
۲۲.....	تعریف و اهداف توسعه پایدار
۲۳.....	برنامه ریزی محیطی و توسعه سرزمین
۲۳.....	تعریف و اهداف آمایش دفاعی سرزمین
۲۴.....	آمایش مناطق ع-زی
۲۵.....	ارتباط ژئو-مورفولوژی، آمایش سرزمین، آمایش دفاعی و توسعه پایدار
۲۵.....	سند چشم انداز مناطق مرزی ایران
۲۵.....	مرز و سرحد در پست تاریخ
۲۸.....	انواع مرز از منظر جغرافیایی
۲۸.....	مرز و تاثیر آن بر امنیت کشور
۲۸.....	مرزهای ایران
۳۱.....	تعریف جنگ و انواع آن
۳۶.....	دشمن شناسی و بصیرت
۳۶.....	جایگاه شناخت دشمن در قرآن
۳۷.....	تعریف دفاع و انواع آن
۳۹.....	استراتژی دفاعی جمهوری اسلامی ایران
۴۰.....	امنیت ملی و استراتژی دفاعی
۴۳.....	فصل دوم ویژگی ها ژئومرفولوژی سرزمین ایران
۴۵.....	موقعیت جغرافیایی ایران در خاور دور و نزدیک
۴۸.....	موقعیت جغرافیای ایران به عنوان یک سرزمین خشک
۴۹.....	حدود و وسعت ایران
۵۲.....	پیکر بندی ایران
۵۴.....	فلات ایران
۵۸.....	ارکان ژئومرفولوژی ایران

۶۱.....	ویژگی های زیست محیطی ایران.....
۶۲.....	چشم اندازهای کلان ژئومورفیک در ایران.....
۶۵.....	فصل سوم تأثیر چشم اندازهای ژئومورفیک ایران در دفاع سرزمینی.....
۶۷.....	چشم انداز های ژئومورفیک.....
۶۷.....	کوهستان.....
۶۸.....	دشت.....
۷۰.....	حوضه های انتهایی یا پلایا.....
۷۱.....	مناطق خشک و آبانی.....
۷۱.....	سواحل.....
۷۲.....	چشم اندازهای ژئومورفیک واحدهای کلان و کوچک و نقش آن در ملاحظات نظامی و دفاعی سرزمین ایران.....
۸۰.....	موقعیت ایران (چهار ربع پیمان های منطقه).....
۸۰.....	پیمان بغداد.....
۸۲.....	پیمان خلیج فارس.....
۸۳.....	پیمان ۶+۲.....
۸۲.....	شورای همکاری خلیج فارس.....
۸۴.....	موقعیت دفاعی ایران.....
۸۴.....	زمینه های بحران های داخلی در ایران.....
۸۶.....	سطوح تهدید داخلی.....
۸۶.....	سطوح تهدید خارجی.....
۸۷.....	نقش پیمان دفاعی در برنامه های توسعه و سند چشم انداز ایران در ۱۴۰۴.....
۸۷.....	نقش استراتژی ایران در منطقه با توجه به ویژگی های آن.....
۸۹.....	فصل چهارم مطالعات اقلیم و نقش آن در آمایش دفاعی سرزمین.....
۹۱.....	مطالعات اقلیم.....
۹۳.....	روشنایی.....
۹۴.....	دما.....
۹۶.....	بارش.....
۹۷.....	جریان هوا (باد).....

۹۹.....	فشار هوا.....
۱۰۰.....	رطوبت.....
۱۰۱.....	رعد و برق.....
۱۰۲.....	جبهه ها و توده های هوا.....
۱۰۹.....	فصل پنجم مطالعات هیدرولوژی ، زیست محیطی و نقش آن در آمایش دفاعی سرزمین.....
۱۱۱.....	مطالعات هیدرولوژی.....
۱۱۷.....	مطالعات زیست محیطی.....
۱۲۵.....	فصل ششم سیستم های نظامی.....
۱۲۷.....	شناسایی صحه عملیات نظامی.....
۱۲۷.....	فرمانده و مسئولیت های آن.....
۱۲۸.....	اطلاعات رزمی و راهبردی.....
۱۲۸.....	منطقه عملیات.....
۱۲۹.....	تاکتیک.....
۱۳۰.....	تاکتیک نظامی در کوهستان.....
۱۳۳.....	تاکتیک نظامی در دشت ها و مناطق خشک و بیابانی.....
۱۳۶.....	تاکتیک نظامی در مناطق مرطوب و جنگل های پر باران حاره ای.....
۱۳۸.....	سواحل و تاکتیک نظامی آن.....
۱۴۲.....	چند عملیات نظامی در هشت سال دفاع مقدس.....
۱۴۲.....	عملیات ثامن الائمه (حصر آبادان).....
۱۴۸.....	عملیات طریق القدس.....
۱۵۴.....	عملیات خیبر.....
۱۵۸.....	عملیات والفجر ۸ (فتح فاو).....
۱۶۲.....	عملیات والفجر ۴.....
۱۷۵.....	فصل هفتم ارائه پیشنهادات جهت بهبود آمایش دفاعی سرزمین ایران.....
۱۷۸.....	سه محور آمایش در جغرافیا.....
۱۸۰.....	آمایش دفاعی در حوزه مناطق مرزی.....
۱۸۷.....	منابع و مآخذ.....

شکل (۱-۱) نمایش دیوار چین.....	۲۷
شکل (۲-۱) نقشه منطقه ایران و نمایش مرزهای استراتژیک آن.....	۲۹
شکل (۳-۱) نقشه ایران بزرگ در ۵۰۰ سال قبل از میلاد مسیح.....	۲۹
شکل (۴-۱) نقشه های تحدید و گسترش مرز ایران در امپراتوری ساسانی، هخامنشی.....	۳۰
شکل (۵-۱) نمودار انواع جنگ.....	۳۲
شکل (۶-۱) نمایش آرم های بین المللی خطر عوامل مختلف.....	۳۲
شکل (۷-۱) مراحل جنگ نرم.....	۳۵
شکل (۱-۲) نقشه موقعیت ایران و خاورمیانه.....	۴۵
شکل (۲-۲) نقشه موقعیت ایران در جهان.....	۴۸
شکل (۳-۲) نمایش عبور نوار بیابانی از ایران.....	۴۹
شکل (۴-۲) نقشه خلیج فارس و شکل ایران.....	۵۰
شکل (۵-۲) نقشه های میراث مرز ایران در طول تاریخ چند هزار سال.....	۵۱
شکل (۶-۲) نقشه موقعیت ایران نسبت به ایران در ارتباط با کشورهای همجوار.....	۵۲
شکل (۷-۲) نمایش واحدهای خرمی در ژئومرفولوژی.....	۵۲
شکل (۸-۲) نقشه پیکر بندی فلات ایران.....	۵۴
شکل (۹-۲) نقشه حصارهای کوهستانی در ناحیه فلات ایران.....	۵۵
شکل (۱۰-۲) نمایش سطوح ارتفاعی ایران.....	۵۶
شکل (۱۱-۲) نمودار ارکان اصلی ژئومرفولوژی ایران.....	۵۸
شکل (۱۲-۲) نقشه بیابان های ایران.....	۵۹
شکل (۱۳-۲) نقشه برجسته نمای ایران و نمایش حدود تقریبی واحدهای ژئومرفیک.....	۶۳
شکل (۱-۳) تصاویر ماهواره ای دامنه شمالی و جنوبی رشته کوه های البرز.....	۶۸
شکل (۲-۳) تصاویر ماهواره ای از رشته کوه های البرز و نمایش قله دماوند.....	۶۸
شکل (۳-۳) تصاویر ماهواره ای از رشته کوه های زاگرس.....	۶۸
شکل (۴-۳) تصاویر ماهواره ای از رشته کوه های زاگرس به طرف جنوب.....	۶۸
شکل (۵-۳) دشت لاری یکی از بزرگترین و زیباترین دشت های ایران در ۷۰ کیلومتری شمال شرق تهران.....	۶۹
شکل (۶-۳) دشت شقایق های کالپوش در ۱۴۰ کیلومتری شمال میامی (در مسیر تهران به مشهد - جاده جاجرمد).....	۶۹